

AGRAR TARMOQDA ZAMONAVIY RESURSTEJAMKOR INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Hasanov Hasanboy Xudoyberganovich

hasanovhasanboyhhh@gmail.com

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining
Toshkent filiali "Iqtisodiyot, buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasida assistenti

Abstrak: Mazkur tadqiqotda "innovatsiya" va "innovatsion jarayon" iqtisodiy kategoriyalarining konseptual farqlari hamda ularning o'zaro funksional bog'liqligi tahlil qilingan. Innovatsion jarayon yangiliklarni loyihalashtirish, ishlab chiqarishga joriy etish va transformatsiya qilish bosqichlarini qamrab oluvchi yaxlit tizim sifatida talqin etiladi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy texnologik yechimlar agrosanoat majmuasi, sanoat tarmoqlari va xizmat ko'rsatish sferasida yuqori samaradorlikka erishish hamda ishlab chiqarish unumdorligini oshirishning fundamental drayveri (vositasi) bo'lib xizmat qiladi.

Аннотация: В данном исследовании анализируются концептуальные различия между экономическими категориями «инновация» и «инновационный процесс», а также их функциональная взаимозависимость. Инновационный процесс интерпретируется как целостная система, включающая этапы проектирования, внедрения в производство и трансформации инноваций. В этом контексте современные технологические решения выступают в качестве основного движущего фактора (инструмента) для достижения высокой эффективности и повышения производительности производства в агропромышленном комплексе, промышленных секторах и секторе услуг.

Abstract: This study analyzes the conceptual differences between the economic categories of "innovation" and "innovation process" and their functional interdependence. The innovation process is interpreted as a holistic system that includes the stages of designing, introducing into production and transforming innovations. In this regard, modern technological solutions serve as a fundamental driver (tool) for achieving high efficiency and increasing production productivity in the agro-industrial complex, industrial sectors and the service sector.

Kalit so'zlar: ilg'or texnologiyalar, qishloq xo'jaligi, agrar mahsulotlar, tejamkor resurslar yoki manbalar, zamonaviy innovatsion samarali usullari va bozor.

Ключевые слова: передовые технологии, сельское хозяйство, сельскохозяйственная продукция, экономические ресурсы или источники, современные инновационные и эффективные методы, рынок.

Keywords: advanced technologies, agriculture, agricultural products, economical resources or sources, modern innovative and effective methods, and market.

Innovatsiyani yaratuvchilar (novatorlar) mahsulotning hayotiy stikli va iqtisodiy samaradorlik kabi mezonlardan keng foydalanishadi.

Bozor iqtisodiyotini rivojlantirishning hozirgi bosqichida, innovatsiyalarni joriy etish, milliy korxonalar raqobatdoshligini oshirish, ularning iqtisodiy mustaqilligini va bozordagi mavqeini mustahkamlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Innovatsiyaviy faoliyat, ishlab chiqarish va inson hayotiy faoliyatining boshqa sohalari ehtiyojlarini qondirishning muhim uslublaridan biri

hisoblangan holda, u foydalaniladigan mahsulotlarning sifat o'zgarishlari, faoliyat vositalari va uslublarini yangilash yo'li bilan amalga oshiriladi.

2050 yilga borib, aholining tez o'sishiga mos ravishda oziq-ovqatga bo'lgan talab 70 foizga oshadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, dunyo aholisining qariyb 9,9 foizi hali ham och qolmoqda, shuning uchun 10 milliardga yaqin og'izni boqish fikri dahshatli istiqboldir. Atrof-muhitdagi o'zgarishlarni oldindan aytish qiyin, biz qishloq xo'jaligi texnologiyasidagi innovatsiyalarga murojaat qilishimiz kerak.

Yaxshiyamki, hozirgacha belgilar istiqbolli. Qishloq xo'jaligining innovatsion yechimlari kelajakda inson hayotiga qanday ta'sir qilishini ko'rish uchun biz o'ttiz yil kutishimiz shart emas.

2023-yilda qishloq xo'jaligidagi innovatsiyalar va texnologiyalarni kashf qilish uchun o'qing. Biz fermerlarning o'z mahsulotlarini yetishtirish, tashish, qayta ishlash oborlarda saqlash sifatini takomillashtirish, saqlash va boshqarish usullarini o'zgartiruvchi texnologiyalarni ijtimoiy va iqtisodiy tomonlarini o'rganamiz.

Rivojlanayotgan chorvachilik texnologiyalari fermerlarga ma'lumotlarga asoslangan tushunchalar beradi, bu ularga fermer xo'jaliklarini boshqarishni soddalashtirish, hayvonlarni parvarish qilishni yaxshilash va mahsuldorlikni oshirish imkonini beradi.

Chorvachilikni qayta belgilovchi ko'plab yangiliklardan ba'zilari:

1) Avtomatlashtirilgan sut zavodlari sigirlarni inson mehnatisiz avtomatik ravishda sog'ib olish texnologiyalari, sut mahsulotini tekshiruvchi chip va sensorlari esa fermerlarga sut sifatini kuzatishda yordam beradi.

2) Avtomatlashtirilgan tozalash tizimlari chiqindilarni olib tashlaydi, bu esa tozalashni kasallikdan xoli muhit sifatida ta'minlaydi.

3) Armentaning antibiotiksiz davolashda qoramol mastiti uchun akustik puls texnologiyasidan (APT) foydalaniladi, bu sigir kasalligi AQSh va Yevropada yiliga 6 milliard dollardan ortiq yo'qotishlarga olib keladi.

4) Avtomatlashtirilgan oziqlantiruvchi tizimlar hayvonlarni oziq ovqat bilan o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilgan va kerakli miqdorda oziqlantirish aralashmalari bilan ta'minlaydi.

5) Faromatika hayvonlar farovonligi va fermer xo'jaliklarining mahsuldorligini oshirish uchun robototexnika, AI va katta ma'lumotlarni qo'llaydi.

Fermer xo'jaligini avtomatlashtirish qishloq xo'jaligi texnikasi, kompyuter tizimlari, elektronika, kimyoviy sensorlar va ma'lumotlar boshqaruvini jihozlash va qaror qabul qilishni yaxshilash uchun birlashtiradi va pirovardida inson kiritish va xatolarini kamaytiradi. Hamda vaqt va ortiqcha xarajatlardan tejash olib kelish sabab bo'ladi.

Qisqartirilgan ish vaqti, yuqori hosil va resurslardan samarali foydalanish texnologiyani keng ko'lamda joriy etishga turtki bo'lmoqda. Fermerlar endi ekinlarni etishtirish usullarini o'zgartirish uchun avtomatlashtirilgan kombaynlar, dronlar, avtonom traktorlar, urug' ekish va begona o'tlardan tozalashdan foydalanadilar. Texnologiya ahamiyatsiz va takrorlanadigan vazifalarni hal qiladi, bu ularga ko'proq muhim funktsiyalarga e'tibor qaratish imkonini beradi.

Har qanday sohada bo'lgani kabi (so'z o'yini nazarda tutilmagan), avtomatlashtirish xodimlarga vaqtni tejashga yordam beradi, chunki texnologiya odamlarning vazifada faol ishtirok etishiga

bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi. Avtomatlashtirish tufayli ko'pchilik fermerlar o'z oilalari bilan avvalgidan ko'ra ko'proq vaqt o'tkazishadi.

Shunday qilib, innovatsiyaviy faoliyatni boshqaruv ob'ekti sifatidagi kengaytirilgan ta'rifi quyidagi jihatlarni aks ettirishi lozim:

– fan va texnikaning rivojlanishi, ob'ektiv iqtisodiy qonunlar va qonuniyatlar asosida jamiyat ehtiyojlarini o'sishi natijasida, ishlab chiqarishning doimiy takomillashuvini ta'minlovchi ishlab chiqarish va noishlab chiqarish xarakteriga ega jarayonlar;

– ishlab chiqarishning yangi sifatiga ega bo'lish imkonini beruvchi yangi mahsulotlarni yaratish, tijoratlashtirish va ekspluatastiya qilish uchun etarli bo'lgan ishlab chiqarishning innovatsiyaviy salohiyatidan foydalanishning yuqori darajasini ta'minlovchi hatti-harakatlar.

Innovatsiyaviy faoliyat bilan yaqindan bog'liq bo'lgan yana bir kategoriya

– innovatsiyaviy salohiyat, innovatsiyalarni amalga oshirish uchun mo'ljallangan kadr, moddiy-texnik, axborot va moliyaviy resurslarning yig'indisini belgilaydi. Har qanday iqtisodiy ob'ektning innovatsiyaviy salohiyati uning faoliyati xususiyatlari va miqyosiga bog'liq bo'ladi, rivojlanish darajasi esa korxonaning real innovatsiyaviy imkoniyatlarini tavsiflaydi. Innovatsiyaviy salohiyatni saqlash, samarali foydalanish va qayta ishlab chiqarish uchun tegishli xo'jalik mexanizmi shakllangan bo'lishi lozim.

Resurstejamkor texnologiya bo'yicha kombinatsiyalashgan mashinalarni qo'llash jalb qilinadigan agregatlar sonini 2 marta, agregatlarning daladagi o'tishlar sonini esa 4 marta qisqarishini ta'minladi. Loyiha doirasida tuproqqa minimal ishlov berib, bug'doy ekish texnologiyasi to'liq joriy qilindiki, natijada sho'rlangan tuproqlar sharoitida xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirish bilan birga bug'doyning katta tezliklarida sifatli ekilishi ta'minlandi.

Tuproqqa minimal ishlov berib, yer tayyorlash va bug'doy ekish texnologiyasi amaldagi yer tayyorlash va bug'doy ekish texnologiyasi bilan taqqoslandi hamda xarajatlarni aniqlash uchun hisob-kitoblar amalga oshirildi.

Yaqin kelajak va istiqbolda agrar soha va uning tarmoqlarida texnologik innovatsiyaning rivojlanishiga ko'maklash axborot-konsalting markazlarida xizmat ko'rsatishning strategik yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Ikkinchi bir tomondan, agrar sohada texnologik innovatsiyaning rivojlanishiga monelik qilayotgan ayrim omillar mavjudki, ular ushbu yo'nalishda markazlar salohiyatidan kengroq foydalanish ko'lamini kengaytirish sur'atlariga ma'lum darajada ta'sir qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. –Toshkent: - O'zbekiston, -1992. –46 b.
2. O'zbekiston Respublikasining “Yer Kodeksi” /□ O'zbekiston qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishga oid qonun, hukumat qarorlari va me'yoriy hujjatlar to'plami. - Toshkent, O'qituvchi, -1998. –B.5.
3. «Fermer xo'jaligi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining qonuni.–Toshkent: -Adolat. - 2004. -78-105 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni “Oziq-ovqat ekinlari ekiladigan maydonlarni optimallashtirish va ularni yetishtirishni ko'paytirish chora-tadbirlari to'g'risida”. №-PF-4041. Xalq

so'zi, 2008

5. I.A.Karimov. "2015 yilda iqtisodiyotimizda tub tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, modernizatsiya va diversifikatsiya jarayonlarini izchil davom ettirish hisobidan xususiy mulk va xususiy tadbirkorlikka keng yo'l ochib berish – ustuvor vazifamizdir" Vazirlar mahkamasi majlisidagi ma'ruza. "O'zbekiston ovozi" gazetasi. 17 yanvar 2015 yil. 7-8 (31.911)-son.

6. I.A.Karimov. "Mamlakatimizni 2013 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2014 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlari"ga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining majlisidagi ma'ruzasi. Xalk so'zi gazetasi 24 fevral 2014 yil. 11-son.

7. Paxtachilikka oid qisqacha spravochnik. -Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi, -1991. -4 b.